

Europæisk sprogportfolio

– en ressource i den additive tilgang

Af Anne Holmen (KU), Christina Hellensberg (KP)
og Danièle Eychenne (KP)

Et konkret projekt støttet af Det Nationale Center for Fremmedsprog Øst (NCFE) har haft til formål at undersøge, hvordan Europæisk sprogportfolio kan understøtte den additive tilgang til sprogundervisning og styrke kvaliteten af undervisningen i det perspektiv. Dette ud fra et ønske om at skabe motivation og læringslyst hos eleverne. Undersøgelserne i projektet danner i denne artikel baggrund for praksisanbefalinger til andre, der måtte ønske at bruge Europæisk sprogportfolio som værktøj i undervisningen.

Hvilke overvejelser skal læreren gøre sig i sin planlægning og gennemførelse af undervisningen ud fra en additiv tilgang med fokus på elevens samlede sproglige ressourcer? Hvordan kommer man fra overvejelser til praksis?

Den additive tilgang i sprogundervisningen

Det er en central tankegang i den danske skole, at undervisning bedst tilrettelægges med stærke elevcentrerede elementer. For sprogfagene betyder det, at man ikke alene orienterer sig mod brug af målsproget, men også mod elevernes forudsætninger og behov for at udvikle sig sprogligt. Hermed er man ikke kun optaget af, HVAD der skal læres, men også HVORDAN og HVORFOR dette sker, og med hvilket afsæt.

Fra forskningen i sprogtilegnelse ved vi, at nye sprog bygges oven på de sprog, vi kan i forvejen, dvs. på vores erfaringer med konkrete sproglige udtryk og med læringsprocesser. Når elever skal i gang med et begynderprog som tysk eller fransk i 5. klasse, vil de trække på viden og erfaringer, der knytter sig til alle de sprog, de kender til: dansk, engelsk og forskellige sprog i hjemmet eller på de sociale medier. Man taler om, at eleverne bringer sproglige ressourcer med sig til det læringsmiljø, hvor de møder det nye sprog. Ja, faktisk viser forskningen, at ingen mennesker kan lade være med at

trække på den viden, de allerede har, og at der med fordel kan bygges bevidst videre på denne viden i sprogundervisningen.

Når elevernes ressourcer anvendes målrettet i tilegnelsen af et nyt sprog, taler man om en additiv pædagogik. Her føjer det nye sprog sig til den sproglige vidensbank, eleverne allerede har. Den modsatte situation – hvor eleverne skal bruge mental energi på at undgå at bringe viden og erfaringer i spil ved at holde sprogene adskilt – er derimod præget af subtraktiv pædagogik.

Da moderne samfund er mere præget af mobilitet, er vores skoler i dag også mindre sprogligt homogene end tidligere. Derfor kan der i fx en 5. klasse være mange sproglige ressourcer til rådighed på mange forskellige niveauer og inden for flere dele af elevernes livsverden.

I et additivt perspektiv er det en opgave for sprog-læreren at danne sig et overblik over elevernes sproglige ressourcer. Det handler således ikke om, at læreren skal kunne alle de sprog, der er repræsenteret i klassen. Det handler om at kunne skabe rum for at inddrage de sproglige ressourcer og tillægge dem værdi i den daglige praksis.

Herunder præsenterer vi erfaringer og giver bud på, hvordan sproglærere meningsfuldt kan trække elevernes sproglige ressourcer ind i planlægningen og gennemførelsen af undervisningen.

Observationer og perspektiver på praksisanbefalinger

Inspiration til at bruge Europæisk sprogportfolios biografidel

Projektet, som er afsat for artiklen, har dannet ramme for drøftelser mellem tysk- og fransklærere, som underviser i 5. klasse på fire forskellige skoler i København, Storkøbenhavn og på Frederiksberg. Vi vil her sammenfatte vores erfaringer og anbefalinger i forhold til at anvende materialet i en additiv tilgang til sprogundervisningen.

Konkret har vi undersøgt biografidelens elementer med fokus på tre hovedområder: *sprogkilder*, *strategier* og *viden om verden*. Vores drøftelser med afsæt i materialet har kvalificeret refleksionerne i forhold til, hvordan lærere kan anvende eller lade sig inspirere af materialet til bevidst at inddrage elevernes sproglige repertoire og ressourcer i planlægningen og gennemførelsen af undervisningen.

Europæisk sprogportfolios biografidel *Min sprogbiografi* er et omfattende inspirationsmateriale til læreren, som kan inddrages i sprogundervisningen for at synliggøre elevernes erfaringer og ressourcer og understøtte deres sprogtilegnelse og læringslyst.
bit.ly/sprogportfolio-dk

Sprogportrættet som forudsætning

Undervisning i det additive perspektiv kræver en indsigt i elevernes ressourcer, og disse kan afdækkes via arbejdet med sprogportrættet. Med udgangspunkt i den viden, læreren har fået gennem sprogportrættet og på andre måder, kan hun planlægge og gennemføre en undervisning, der tager afsæt i netop de elever, hun har i klassen.

Arbejdet med sprogportrætter har også det formål at lægge kimen til, at eleverne bliver bevidste om egne sproglige ressourcer og kan deltage i sprogundervisningen ud fra et additivt perspektiv. Det er værdifuldt at dele resultatet af arbejdet med sprogportrætterne mellem eleverne, da det så bliver fælles viden og en ressource for alle. Dette kan være med til at udvikle elevernes sproglige refleksion.

I praksis

Sprogportræt

- Afdæk elevernes ressourcer vha. sprogportrættet
- Find beskrivelsen i vejledningen side 34-38, trin 1 og trin 2, samt spørgsmålene på side 36 og skabelonen på side 85. Desuden kan ark 4-8 *Mig og mine sprog* tages i brug (se infoboks ovenfor)
- Organiser en vidensdeling af klassens samlede ressourcer

Refleksion

Sprogportræt

- Hvordan vil du integrere den opnåede viden fra sprogportrættet i din praksis?
- Hvordan vil du henvise til portrætterne i undervisningen og vænne eleverne til at inddrage egne og andres ressourcer?

Inddrag arkene fra Min sprogbiografi

Arkene i *Min sprogbiografi* kan være vanskelige at tage afsæt i, som de er. Materialet kræver en redaktisering og kontekstualisering. Lærerens didaktiske overvejelser og aktuelle virkelighed har i høj grad indflydelse på den ønskede praksisanvendelse af arkene i *Min sprogbiografi*.

De enkelte elementer i materialets sprogbiografidel er indbyrdes afhængige. I praksis planlægger sproglærere med afsæt i et tema og kommunikative mål. Her er der brug for simultant at inddrage de tre hovedområder: *sprogkilder*, *strategier* og *viden om verden* og samtænke dem med egnede temaer. Temaer i 5. klasse kan fx være *fødselsdag*, *fritid*, *skole* eller *hilsedtryk*.

Øvelse

Hilsedtryk – ark 18

Vælg fx at arbejde med *at hilse*, og inddrag elevernes egen viden om hilsemåder og udtryk på de sprog, de kender. Lad derefter eleverne sammenligne deres viden med de *hilsedtryk*, de møder i forskellige input/sprogkilder, du præsenterer dem for på målsproget.

Refleksion

Min sprogbiografi

- Hvilket tema vil I arbejde med, og hvad skal eleverne vide og kunne?
- Hvilke input/sprogkilder er relevante at anvende?
- Er der ark i sprogbiografien, som giver mening at inddrage, eller som kan inspirere i forhold til tilrettelæggelse af undervisningen?
- Hvordan vil du lade de tre hovedområder: *sprogkilder*, *strategier* og *viden om verden* spille sammen i undervisningen?

Fra spontane til bevidste strategier

Det synes som en farbar vej at have fokus på strategier, sætte dem i spil og trække på den fælles viden og ressourcer i elevgruppen i forhold til gættestrategier og kontrastive tilgange. Nogle elever inddrager helt automatisk og ubevidst deres viden om verden og andre sprog, når de gætter betydningen af ord og udtryk. Tendensen hos eleverne er, at de er interesserede, modige og risikovillige, og at de mobiliserer sproglige og videnskæssige ressourcer og bruger strategier i sproglæringsprocessen. Dette foregår som regel meget spontant.

Lærerens udfordring er at løfte elevens implicite viden om flere sprog og spontane brug af strategier til en eksplicit viden og brug. Facilitering af sammenligning mellem dansk og målsproget synes som et perspektiv, læreren naturligt lægger op til, samtidigt med at der lægges op til at bruge gættestrategier.

Det kræver en meget bevidst tilgang reelt at tage afsæt i den viden, man som lærer har om eleven via arbejdet med sprogportrættet. At kunne binde tråden til den indsigt kræver ikke alene, at læreren skal bruge den viden, hun har opnået, men hun skal også facilitere og anerkende, at eleverne trækker bevidst på deres repertoire. Dette repertoire kan indeholde elementer fra sprog, som læreren ikke kender.

I praksis

Fra spontane til bevidste strategier

- Spørg ind til, hvordan eleverne er kommet frem til deres gæt
- Bed eleverne om at dele deres ideer i forhold til, hvordan de gætter
- Italesæt og synliggør de strategier, eleverne trækker på spontant

Refleksion

Fra spontane til bevidste strategier

- Hvordan vil du planlægge, så det er muligt for eleverne at bruge deres strategier?
- Hvordan vil du i delopgaver lægge op til, at strategierne skal i brug?

Hvilke briller har du på?

Førnævnte gennemføres, ved at læreren faciliterer interaktionen mellem eleverne. Denne interaktion understøtter det additive perspektiv, når viden om summen af de sproglige ressourcer i klassen bliver gjort til fælles viden. Eleverne trækker på egne og andres ressourcer, fx i mødet med ny viden, ukendte ord eller vendinger. En måde kan være at lade eleverne møde de nye ord i interaktion med hinanden, hvilket kan organiseres med turtagning, så alle kan komme til orde.

Øvelse

Mine skolefag

Vælg et input inden for et domæne, fx ordene for skolens fag og vendinger til at fortælle om de fag, man kan lide eller ikke kan lide. Lad eleverne gætte på, hvad ord og vendinger betyder, og samtidig sætte ord på, hvordan de er kommet frem til de gæt. Eleverne skal ikke kun gætte på indhold, med også på form/udtale. Læreren kan facilitere processen ved fx at lade eleverne lege med udtalen af transparente ord ved at sammenligne, hvordan de forskellige skolefag udtales på forskellige sprog.

Således anbefaler vi, at læreren anvender sin viden om den additive tilgang i udmøntningen af arbejdet med opgaver og i organiseringen. Læreren skal facilitere dialog, repetition, automatisering m.m. Den additive tilgang skal finde sted inden for en elevcentreret pædagogik med læring set som en social konstruktion, hvor alle eleverne har mulighed for at komme på banen og være aktive sammen og samtidig.

Refleksion

Hvilke briller har du på?

- Hvordan planlægger du at organisere vidensdeling og muligheder for refleksioner mellem eleverne?
- Hvordan praktiserer du en elevcentreret pædagogik i din kontekst?
- Hvilke overvejelser gør du dig om aspekter af motivation, fx mening og mestring i forhold til dit emne og valg af input?

Hvilke knager kan du hænge op på?

Variation i input/sprogkilder kan bidrage til at arbejde ud fra et dynamisk kultursyn og muliggøre, at eleverne kan bruge deres sproglige ressourcer. Det kan være forbundet med udfordringer, hvis eleverne ikke kender den valgte sprogkildes genre, fx fødselsdagsinvitation eller postkort. Derfor kan man overveje, om der er brug for en præfase, hvor elevernes for forståelse aktiveres og afdækkes for at sikre et fælles og brugbart afsæt for selve arbejdet med kilden.

På indholdssiden vil det nødvendigvis kræve flere eksempler inden for samme felt, fx traditioner, hvis man reelt skal illustrere og italesætte et dynamisk kultursyn. I begynderundervisningen er det mest nærliggende at tilrettelægge undervisningen, så eleverne kan bruge deres sproglige ressourcer i mødet med sprogkilden og sammenligne med egen kultur.

Øvelse

Træk på det, du ved i forvejen

I den additive tilgang skal man også turde at sende eleverne ud på dybt vand i mødet med input/sprogkilder. Giv fx eleverne en tekst på et fremmedsprog, du selv kender, og lad dem arbejde selvstændigt med den efter at have læst den højt for dem en gang. Den må meget gerne indeholde billeder eller illustrationer, som kan understøtte gættet. Eleverne skal derefter to og to diskutere, hvad de har gættet sig til i forhold til betydning, og reflektere over sammenhænge med den viden, de har.

Vores erfaring er, at der ved udvælgelsen af sprogkilder skal tages stilling til flere aspekter end de umiddelbart indlysende.

I praksis

Hvilke knager kan du hænge op på?

- Du skal sikre dig, at eleverne kender til den genre, du anvender som input/sprogkilde
- Lad eleverne udforske kilderne på egen hånd, så de alle får mulighed for at komme med egne gæt

Refleksion

Hvilke knager kan du hænge op på?

- Hvordan vil du gøre for forståelsesprocessen til en del af undervisningen?
- Hvordan skal elevernes livsverden, viden og antagelser blive en del af arbejdet og bidrage til både motivation og deltagelsesmuligheder?
- Hvordan vil du planlægge delingen af elevernes for forståelse, så den gøres til fælles viden?

Europæisk sprogportfolio – kan den bruges?

Selve det at tage afsæt i et konkret materiale er, som tidligere nævnt, udmærket i forhold til at have et fælles afsæt for didaktiske drøftelser. Helt konkret i forhold til *Europæisk sprogportfolios* biografidel med de tilhørende elevark har det vist sig, at materialet er svært at anvende, som det er. Det kan være en inspiration til lærerens overvejelser om redidaktisering eller udvælgelse af andre input/sprogkilder med nogle af de samme fokusområder, fx elevernes sprogkilder, viden om verden og strategier.

Et konkret forslag er at bruge den oprindelige, norske udgave med dens lærervejledning, som indeholder relevante bud på praksisanvendelse af arkene i sprogbiografien: bit.ly/sprogbiografi-no

Sammenfattende kan vi sige, at *Europæisk sprogportfolio* kan inspirere de lærere, som ønsker at arbejde ud fra den additive tilgang til sprogundervisning for at skabe motivation og læringslyst hos eleverne, når de skal tilegne sig yderligere fremmedsprog.

Henvisninger

Daryai-Hansen, P., Drachmann, N., & Meidell Sigsgaard, A-V. (2019). Flersprogethedsdidaktik i fremmedsprogsfag. *Sprogforum*, 68, 46-53.

Holmen, A. (2011). At tage udgangspunkt i det kendte: Om brug af modersmålet ved tilegnelsen af et nyt sprog. *Sprogforum*, 51, 47-55.

Læs mere om det projekt, praksisaspekterne i artiklen udspringer af, på NCFF's hjemmeside: ncff.dk/projekter/bevilligede-projekter/didaktisk-udvikling/ (Lærerens inddragelse af elevens sprogbiografi som resurse for læring og læringslyst)